GENERALINIO ADVOKATO F. G. JACOBS IŠVADA,

pateikta 2005 m. balandžio 14 d. [1]

1. Pagal buvusį JAV iždo sekretorių Andrew Mellon, „gentlemen prefer bonds“ [2]. Tačiau Graikijos bankas tokios pirmenybės neteikia arba neteikė 1982 metais: perkant obligacijas iš konvertuojamųjų sąskaitų drachmomis buvo reikalaujama gauti specialų leidimą. Šioje byloje Teisingumo Teismo iš esmės klausiama, ar šis reikalavimas neprieštaravo Pirmajai kapitalo judėjimų direktyvai [3]. Atsakymas į šį klausimą priklauso nuo teisingo minėtų obligacijų klasifikavimo šios direktyvos tikslais.

Bendrijos teisė

2. Pirmoji kapitalo judėjimų direktyva buvo priimta 1960 m. gegužės 11 dieną. Graikija privalėjo įgyvendinti direktyvą iki 1981 m. sausio 1 d., jos įstojimo dienos.

3. Vienintelėje direktyvos konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Kadangi siekiant Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartimi nustatytų tikslų būtina didžiausia įmanoma kapitalo judėjimo tarp valstybių narių laisvė ir todėl būtina kuo plačiau ir kuo greičiau liberalizuoti kapitalo judėjimus.“

4. 2 straipsnio 1 dalimi buvo reikalaujama, kad valstybės narės suteiktų bendrą leidimą kapitalo judėjimams, nurodytiems I priedo B sąraše. 1 straipsnio 1 dalis ir 3 straipsnio 1 dalis iš esmės turi tą patį poveikį kitų sandorių, išdėstytų I priedo A ir C sąrašuose, kurie nėra svarbūs šiai bylai, atžvilgiu.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — Andrew Mellon buvo iždo sekretorius 1921–1932 m., prezidentų W. G. Harding, C. Coolidge ir H. C. Hoover kadencijų metu. Šia fraze jis atsakė paklaustas nuomonės apie investavimą į „išsipūtusią“ 3-ojo dešimtmečio vertybinių popierių rinką.

3 — Pirmoji Tarybos direktyva dėl Sutarties 67 straipsnio įgyvendinimo (OL 43, p. 921), nuo 1990 m. liepos 1 d. panaikinta 1988 m. birželio 24 d. Tarybos direktyva 88/361/EEB dėl Sutarties 67 straipsnio įgyvendinimo (OL L 178, 1988, p. 5).

5. Nenumatytas reikalavimas suteikti leidimą kapitalo judėjimams, išvardytiems I priedo D sąraše. Šiems judėjimams taikytas tik direktyvos 4 straipsnis, pagal kurį reikalauta, kad Pinigų komitetas mažiausiai kartą per metus išnagrinėtų visų I priede išvardytų kapitalo judėjimų apribojimus ir praneštų Komisijai apie apribojimus, kurie gali būti panaikinti, ir 7 straipsnis, pagal kurį reikalauta, kad valstybės narės praneštų Komisijai apie kapitalo judėjimus reglamentuojančias nuostatas.

6. Direktyvos I priedą sudaro A, B, C ir D sąrašai. Kiekviename sąraše minimos sandorių kategorijos. Prie kiekvienos kategorijos yra nuoroda į vieną arba daugiau „nomenklatūros pozicijų". II priedas „Kapitalo judėjimų nomenklatūra" sudarytas iš skyrių, kurie pakartoja A, B, C ir D sąrašuose išvardytas kapitalo judėjimų kategorijas kartu su pakategorėmis ir tolesniais aprašymais (toliau – nomenklatūra), po kurių pateikti paaiškinimai (toliau – paaiškinimai), apibrėžiantys tam tikrus nomenklatūroje vartojamus terminus. Direktyvos 10 straipsniu nustatyta, kad I priedo sąrašai kartu su nomenklatūra ir paaiškinimais yra direktyvos „sudėtinė dalis".

7. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šioje byloje nagrinėjami kapitalo judėjimai priskirtini I priedo B arba D sąrašui.

8. B sąraše (kapitalo judėjimai, kuriems valstybės narės privalo suteikti bendrą leidimą) nurodyti sandoriai, pavadinti „Operacijos vertybiniais popieriais", įskaitant „nerezidentų vykdomą šalies vidaus vertybinių popierių, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje (išskyrus investicinių fondų investicinius vienetus), įsigijimą ir jų pardavimo įplaukų repatrijavimą". Prie šio aprašymo yra nuoroda į nomenklatūros IV A poziciją. IV A pozicija apima i papunktyje numatytą „obligacijų <...> išreikštų nacionaline valiuta, įsigijimą" ir 4 punkte numatytą „obligacijų pardavimo įplaukų repatrijavimą".

9. „Vertybiniai popieriai, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje" paaiškinimuose apibūdinami kaip „vertybiniai popieriai, prekybą kuriais reguliuoja taisyklės ir kurių kainas reguliariai skelbia oficialios vertybinių popierių biržos (kotiruojamų vertybinių popierių) arba kitos įstaigos, susijusios su vertybinių popierių birža, pvz., bankų komitetai (nekotiruojamų vertybinių popierių)". „Obligacijos" paaiškinimuose apibūdinamos kaip „viešųjų ar privačių institucijų išleistos obligacijos".

10. I priedo D sąrašas (kapitalo judėjimai, kurių valstybės narės neprivalo liberalizuoti) apima tris kapitalo judėjimų rūšis, nagrinėjamas šioje byloje.

11. Pirma, D sąraše minimos „trumpalaikės investicijos į iždo vekselius ir kitus vertybinius popierius, kuriais paprastai prekiaujama pinigų rinkoje" su nuoroda į nomenklatūros VI poziciją. Ši pozicija yra pavadinta:

„Trumpalaikės investicijos į iždo vekselius ir kitus vertybinius popierius, kuriais paprastai prekiaujama pinigų rinkoje,

1. Išreikštus nacionaline valiuta,

2. Išreikštus užsienio valiuta."

12. VI pozicija apima dvi kapitalo judėjimų kategorijas: „A. Trumpalaikes nerezidentų investicijas šalies vidaus pinigų rinkoje ir jų pardavimo įplaukų repatrijavimą" ir „B. Trumpalaikes rezidentų investicijas užsienio pinigų rinkoje ir jų pardavimo įplaukų repatrijavimą", kiekvienu atveju tiek nacionaline, tiek užsienio valiuta.

13. Antra, D sąraše minimas „einamųjų arba indėlių sąskaitų atidarymas ir lėšų padėjimas į jas, repatrijavimas arba naudojimasis einamųjų arba indėlių sąskaitų likučiu kredito institucijose" su nuoroda į nomenklatūros IX poziciją, pagal kurią kategorija apima nerezidentų sandorius šalies vidaus kredito institucijose ir sąskaitas bei likučius tiek nacionaline, tiek užsienio valiuta.

14. Trečia, D sąraše minimas „trumpalaikių paskolų ir kreditų, nesusijusių su komerciniais sandoriais, suteikimas ir grąžinimas" su nuoroda į nomenklatūros VIII A i poziciją, pagal kurią „trumpalaikės paskolos ir kreditai" yra trumpesni negu vienerių metų.

Nacionalinės nuostatos

15. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad nacionalinės teisės aktai[4] bylai reikšmingu laikotarpiu numatė dvi indėlių sąskaitų nuolatinių užsienio rezidentų vardu kategorijas, būtent a) užsienio neterminuotų indėlių sąskaitas drachmomis (konvertuojamosios sąskaitos drachmomis) ir b) užsienio neterminuotų indėlių sąskaitas užsienio valiuta.

4 — Pinigų Komiteto sprendimas Nr. 1097/1959 „Dėl riboto konvertuojamumo sistemos Graikijoje taikymo" (FEK 109 / 1959 m. birželio 16 d.), priimtas pagal įstatymo Nr. 395/1945 3 straipsnį ir įstatymo Nr. 3076/1954 3 ir 10 straipsnius.

16. Lėšos konvertuojamosiose sąskaitose drachmomis be specialaus leidimo galėjo būti naudojamos tik tam tikrais nurodytais tikslais. Jeigu konvertuojamosios sąskaitos drachmomis be specialaus leidimo būtų naudojamos kitais tikslais nei nurodyti, įskaitant bankų obligacijų pirkimą, ekvivalentas drachmomis prarastų savo konvertuojamumą.

Faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

17. Bylai reikšmingu laikotarpiu Belgijos bankas *Banque Artesia* (toliau – *Artesia*) savo Atėnų filiale turėjo konvertuojamąją sąskaitą drachmomis.

18. Nuo 1981 m. balandžio 28 d. iki 1982 m. liepos 30 d. *Artesia* pirko obligacijas, kurias tuo laikotarpiu leido Graikijos bendrovė „Graikijos pramonės plėtros bankas" (*Elliniki Trapeza Viomikhanikis Anaptuxeos AE*, toliau – *ETVA*). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad obligacijų terminas buvo vieneri metai nuo išleidimo ir jomis „buvo prekiaujama vertybinių popierių biržoje, nes jos buvo kotiruojamos Atėnų vertybinių popierių biržoje". Už obligacijas buvo sumokėta iš *Artesia* konvertuojamosios sąskaitos drachmomis.

19. 1982 m. rugpjūčio 24 d. *Artesia* paprašė Graikijos banko leidimo įnešti į šią sąskaitą obligacijų pardavimo įplaukas, kad galėtų repatrijuoti šias įplaukas į Belgiją. Graikijos bankas kelis kartus atsisakė patenkinti šį prašymą, galų gale 1986 m. lapkričio 24 d. išdavė leidimą. Matyti, kad bent vienas iš tokio atsisakymo pagrindų buvo konvertuojamosios sąskaitos drachmomis naudojimas pirminiam obligacijų pirkimui negavus leidimo, o tai lėmė, kad sąskaita tapo nekonvertuojama.

20. *Artesia* pareiškė ieškinį Graikijos bankui dėl kompensacijos už palūkanų netekimą dėl tokio atsisakymo tvirtindama, kad jos vykdytas obligacijų pirkimas priskirtinas Pirmosios kapitalo judėjimų direktyvos I priedo B sąrašui ir II priedo nomenklatūros IV A pozicijai, todėl valstybės narės turėjo jam suteikti leidimą pagal šios direktyvos 2 straipsnį.

21. *Polimeles Protodikio* (Pirmosios instancijos teismas, Atėnai) priėmė sprendimą *Artesia* naudai. *Efetio* (Apeliacinis teismas, Atėnai) pripažino Graikijos banko apeliacinį skundą priimtiną. Išnagrinėjusi kasacinį skundą Aukščiausiojo kasacinio teismo (*Arios Pagos Athinon*, Atėnai) pirmoji kolegija dauguma balsų priėmė sprendimą *Artesia* naudai. Byla buvo perduota svarstyti Aukščiausiojo kasacinio teismo plenarinei sesijai, kuri vieningai panaikino Apeliacinio teismo sprendimą, remdamasi tuo, kad obligacijų įsigijimas buvo kapitalo judėjimas

I priedo B sąrašo ir nomenklatūros IV A pozicijos prasme. Todėl Aukščiausiasis kasacinis teismas perdavė bylą iš naujo nagrinėti Apeliaciniam teismui. Šis teismas apskaičiavo *Artesia* patirtą žalą ir patvirtino Pirmosios instancijos teismo sprendimą.

22. Graikijos bankas apskundė šį Apeliacinio teismo sprendimą Aukščiausiojo kasacinio teismo pirmajai kolegijai, kuri sustabdė bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, iš esmės pateikdama šiuos klausimus:

1) Ar 1982 m. Graikijos banko, priklausančio ar nepriklausančio valstybei, išleistos obligacijos, kurių išpirkimo terminas buvo vieneri metai nuo išleidimo ir kuriomis buvo prekiaujama bei kurios buvo kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, yra „trumpalaikės investicijos į iždo vekselius ir kitus vertybinius popierius, kuriais paprastai prekiaujama pinigų rinkoje" Pirmosios kapitalo judėjimų direktyvos I priedo D sąrašo ir II priedo nomenklatūros VI pozicijos prasme?

2) Ar lėšų, Belgijos pirkėjo laikomų sąskaitoje Graikijos banke Graikijos valiuta, konvertuojama į užsienio valiutą, naudojimas tokioms obligacijoms įsigyti priskirtinas šios direktyvos I priedo D sąrašui ir II priedo nomenklatūros IX pozicijai?

23. Rašytines pastabas pateikė *Artesia*, Graikijos bankas, Graikijos vyriausybė ir Komisija. Visos šios šalys buvo atstovaujamos posėdyje.

Ankstesni procesai

24. 1985 m. dėl tų pačių aplinkybių, kokios nagrinėjamos šioje byloje, Komisija Graikijai pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo [5]. Komisija tvirtino, pirma, kad Graikija neperkėlė Pirmosios ir Antrosios [6] kapitalo judėjimų direktyvų ir, antra, kad, neleisdama *Artesia* (tuo metu *Banque Paribas*) repatrijuoti arba pervesti į konvertuojamąją sąskaitą *EVTA* obligacijų pardavimo įplaukų, Graikija neįvykdė savo įsipareigojimų pagal Pirmosios direktyvos 2 straipsnį, taigi Komisija manė, kad minėtas sandoris priskirtinas B sąrašui.

25. Graikija įgyvendino direktyvas jau iškėlus bylą, tačiau dar neįvykus posėdžiui. Komisija per posėdį nurodė, kad ji vis tiek

5 — Žr. 1987 m. gruodžio 16 d. Nutartį *Komisija prieš Graikiją*, 132/85, Rink. p. 5293.

6 — 1962 m. gruodžio 18 d. Antroji Tarybos direktyva 63/21/EEB, papildanti ir iš dalies keičianti Pirmąją direktyvą dėl Sutarties 67 straipsnio įgyvendinimo (OL 9, p. 62). Pakeitimai nėra reikšmingi šiai bylai.

pageidauja, jog procesas būtų tęsiamas ir priimtas sprendimas, tačiau generaliniam advokatui M. Darmon pateikus savo išvadą ji faktiškai atsisakė ieškinio, todėl sprendimas nebuvo priimtas [7]. Išvados dalyje dėl bylos esmės nedetalizuojant tiesiog konstatuojama:

„Nėra abejonės, kad antrasis prieštaravimas yra pagrįstas. Per procesą kompetentingos Graikijos institucijos netiesiogiai tai pripažino, galiausiai išduodamos leidimą laisvai konvertuoti visas lėšas, susidariusias *Paribas* pardavus vertybinius popierius. Panašiai savo triplike valstybė atsakovė atsisakė pagrindinių argumentų, kuriuos iš pradžių buvo išdėsčiusi savo atsiliepime į ieškinį, būtent kad nagrinėjamos operacijos nepatenka į minėtų dviejų direktyvų taikymo sritį. Šiame triplike ji teigė, kad leidimas buvo išduotas vėlai dėl sandorio teisėtumo ir tikrumo peržiūrėjimo, tačiau šiuo atsikirtimu tariamas įsipareigojimų neįvykdymas negali būti pateisinamas." [8]

Vertinimas

26. Šalys sutinka, kad Pirmosios kapitalo judėjimų direktyvos prasme i) *Artesia* yra nerezidentas, ii) obligacijos, jeigu jos yra B sąrašui priskiriami vertybiniai popieriai, yra šalies vidaus vertybiniai popieriai, išreikšti nacionaline valiuta, iii) suma, kurią *Artesia* norėjo repatrijuoti, buvo šių obligacijų pardavimo įplaukos ir iv) *ETVA* yra šalies vidaus kredito institucija.

27. Pagrindinis klausimas – ar obligacijos buvo „vertybiniai popieriai, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje" B sąrašo ir IV A pozicijos prasme, ir pagal Pirmosios kapitalo judėjimų direktyvos 2 straipsnį valstybės narės turėjo suteikti bendrą leidimą jų pardavimo įplaukų repatrijavimui, ar jos buvo „vertybiniai popieriai, kuriais paprastai prekiaujama pinigų rinkoje," o *Artesia* vykdytas jų įsigijimas buvo „trumpalaikė investicija" D sąrašo ir VI pozicijos prasme, ir nė vienas iš kapitalo judėjimų liberalizavimo įpareigojimų, išdėstytų direktyvos 1, 2 ir 3 straipsniuose, nebuvo taikytinas.

28. Papildomi klausimai: i) ar ankstesnei analizei turi reikšmės aplinkybė, kad obligacijas išleidęs bankas priklausė valstybei, ir ii) ar konvertuojamosios *Artesia* sąskaitos drachmomis likutis nacionaline valiuta, konvertuojama į užsienio valiutą, buvo einamosios arba indėlio sąskaitos likutis kredito institucijoje D sąrašo ir IX pozicijos prasme.

7 — Šioje byloje Komisija savo rašytinėse pastabose teigia, kad ankstesnėje byloje ji atsisakė ieškinio po to, kai Graikija atgaline data nuo 1981 m. sausio 1 d. Prezidento dekretais Nr. 170/1986 ir Nr. 207/1987 perkėlė abi minėtas direktyvas.

8 — 8 punktas.

29. Galima būtų tikėtis, kad per 23 metus nuo šių aplinkybių atsiradimo ir priėmus vieną sprendimą pirmojoje instancijoje, du apeliaciniame teisme ir du kasaciniame teisme nacionalinio proceso metu (nereikėtų pamiršti bylos dėl tų pačių aplinkybių dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme), buvo galima pasiekti tam tikrą sutarimą dėl pačių svarbiausių iš šių faktų. Deja, šiuo atveju taip nėra.

30. Pirma, iki šiol nesutariama dėl obligacijų termino. Nors, atrodo, šalys sutaria, kad nominalus obligacijų terminas buvo vieneri metai, tačiau jos nėra *ad idem* dėl aiškiai neginčijamų faktų, kad obligacijos jų turėtojui leidžia pasirinkti reikalauti išankstinio išpirkimo arba pratęsti terminą vienas po kito einantiems vienerių metų laikotarpiams, daugiausia ketveriems metams, reikšmės.

31. Antra, matyti, kad nesutariama, ar obligacijomis buvo „prekiaujama vertybinių popierių biržoje", ar „paprastai prekiaujama pinigų rinkoje". Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir *Artesia* tvirtina, kad obligacijos buvo kotiruojamos ir jomis buvo prekiaujama Atėnų vertybinių popierių biržoje. *Artesia* taip pat tvirtina, kad jomis nebuvo „paprastai prekiaujama pinigų rinkoje". Graikijos bankas ir Graikijos vyriausybė, priešingai, teigia, kad obligacijomis buvo prekiaujama pinigų rinkoje. Vis dėlto šis teiginys niekuo nepagrindžiamas, ir iš pastabų matyti, kad šios šalys išvadą, jog obligacijos priskirtinos D sąrašui ir VI pozicijai, daro paprasčiausiai remdamosi savo pinigų rinkos samprata ir obligacijų terminu. Be to, abi šios šalys toliau pripažįsta, kad obligacijomis galėjo būti prekiaujama vertybinių popierių biržoje, tačiau tvirtina, jog, nors tai būtų neįprasta, instrumentu galėjo būti prekiaujama abiejose rinkose ir tokiu atveju trumpalaikis instrumento pobūdis nulemtų jo priskyrimą D sąrašui ir VI pozicijai.

Pirminės pastabos

32. *Artesia* iškelia dvi pirmines problemas.

33. Pirma, ji pažymi, kad per ankstesnį procesą Teisingumo Teisme Graikijos bankas nepateikė argumento, jog minėtos obligacijos priskirtinos ne B, o D sąrašui. Šis argumentas pirmą kartą pateiktas per 1995 m. posėdį pirmosios instancijos teisme Atėnuose vykstant nacionaliniam procesui dėl žalos atlyginimo. *Artesia* teigia, kad toks Graikijos banko, kuris yra Graikijos valstybės organas, elgesys akivaizdžiai pažeidžia EB 10 straipsnį.

34. EB 10 straipsniu reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi visų atitinkamų priemonių

užtikrinti Sutartimi nustatytų pareigų vykdymą, padėtų atlikti Bendrijos uždavinius ir nesiimtų jokių priemonių, kurios gali trukdyti siekti Sutarties tikslų. Nors pasikeitimas Graikijos banko taktikoje gali atrodyti stebinantis, mano nuomone, tuo Graikija EB 10 straipsnio nepažeidžia. Bet kuriuo atveju, atsižvelgiant į tai, kad nacionalinis teismas šiuo klausimu išaiškinimo neprašė, nemanau, kad jį reikia nagrinėti toliau.

35. Antra, *Artesia* teigia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinas, nes Aukščiausiojo kasacinio teismo plenarinė sesija dėl pateiktų klausimų jau priėmė sprendimą.

36. Vis dėlto pagal nusistovėjusią teismų praktiką apskritai tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, gali nuspręsti, ar jo sprendimui priimti reikia prejudicinio sprendimo, ir dėl klausimų, kuriuos jis pateikia Teisingumo Teismui, ryšio su byla. Todėl jeigu pateikti klausimai dėl Bendrijos teisės išaiškinimo, Teisingumo Teismas iš esmės privalo priimti sprendimą [9]. Bet kuriuo atveju aplinkybė, kad dėl Bendrijos teisės klausimo jau priimtas sprendimas nacionaliniame, netgi aukščiausiame, teisme, nepadaro prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtino.

9 — Žr., pvz., 2002 m. liepos 9 d. Sprendimą *Flightline* (C-181/00, Rink., p. I-6139, 21 punktas).

Pagrindinis klausimas

37. Savo pirmu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar banko išleistos obligacijos, kurios išperkamos po vienerių metų nuo išleidimo ir kuriomis yra prekiaujama bei kurios yra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, yra i) „vertybiniai popieriai, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje," Pirmosios kapitalo judėjimų direktyvos I priedo B sąrašo prasme, ar ii) „trumpalaikės investicijos į iždo vekselius ir kitus vertybinius popierius, kuriais paprastai prekiaujama pinigų rinkoje," I priedo D sąrašo prasme.

38. *Artesia* ir Komisija mano, kad minėtos obligacijos priskirtinos B sąrašui, o Graikijos bankas ir Graikijos vyriausybė mano, kad jos priskirtinos D sąrašui. *Artesia*, Graikijos bankas ir Graikijos vyriausybė savo nuomonę grindžia nurodydami obligacijų terminą (kaip minėta anksčiau, skirtingai apibūdinamą kaip šešių mėnesių, vienerių metų ir iki ketverių metų) ir „aplinkybę", kad jomis paprastai prekiaujama vertybinių popierių biržoje (*Artesia* ir, galima pažymėti, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone) ir pinigų rinkose (Graikijos banko ir Graikijos vyriausybės nuomone), nors, kaip minėta anksčiau, matyti, jog pastarosios dvi šalys „aplinkybę" dėl prekybos pinigų rinkose išveda tik iš tariamo trumpalaikio obligacijų pobūdžio.

39. Jeigu minėtos obligacijos iš esmės galėtų būti priskirtos abiem investicijų kategorijoms, išvardytoms B ir D sąrašuose, kriterijų atskirti šias kategorijas, kaip teigia Komisija, turi būti ieškoma teisės aktuose.

40. B sąrašas apima „nerezidentų vykdomą šalies vidaus vertybinių popierių, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje, įsigijimą". Todėl nebūtina, kad vertybiniai popieriai būtų įsigyti vertybinių popierių biržoje: lemiamas kriterijus yra aplinkybė, kad jais *prekiaujama* vertybinių popierių biržoje.[10] Šis aiškinimas išplaukia iš visų tekstų originalo kalbomis[11].

41. „Vertybiniai popieriai, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje", paaiškinimuose apibūdinami kaip „vertybiniai popieriai, prekybą kuriais reguliuoja taisyklės ir kurių kainas reguliariai skelbia arba oficialios vertybinių popierių biržos (kotiruojamų vertybinių popierių), arba kitos įstaigos, susijusios su vertybinių popierių birža, pvz., bankų komitetai (nekotiruojamųjų vertybinių popierių)". Todėl neabejotina, kad, Bendrijos teisės aktų leidėjo manymu, aplinkybė, jog potencialūs prekybos tam tikrais vertybiniais popieriais sandoriai yra reguliuojami, ypač investuotojų apsaugos ir kainų skaidrumo atžvilgiu, yra reikšmingas veiksnys, naudingas tokių vertybinių popierių įsigijimo liberalizavimui.

42. Graikijos bankas prieštarauja teiginiui, kad šie veiksniai neturi nieko bendra su kapitalo judėjimais ir yra kitų Bendrijos ir nacionalinių nuostatų reguliavimo dalykas.

43. Vis dėlto manau, kad vertybinių popierių biržos sandorius reguliuojančių Bendrijos arba nacionalinių teisės aktų buvimas labiau patvirtina nei paneigia nuomonę, kad tokie sandoriai turi būti liberalizuoti. Iš tiesų Graikijos bankas per posėdį pripažino, kad aplinkybė, jog vertybiniai popieriai buvo kotiruojami vertybinių popierių biržoje, pašalino bet kokią sukčiavimo nustatant fiktyvias kainas galimybę ir atleido nacionalines institucijas nuo bet kokios pareigos atlikti vertybinių popierių, kuriais prekiaujama, įvertinimą prieš leidžiant kapitalo judėjimus jiems įsigyti arba jų pardavimo įplaukoms repatrijuoti.

44. Todėl, mano nuomone, pagal nomenklatūros IV pozicijos formuluotę aplinkybė, kad vertybiniai popieriai yra kotiruojami vertybinių popierių biržoje ir todėl yra šios biržos reguliuojami, *prima facie* reiškia, jog nerezidentų vykdomas jų įsigijimas ir jų pardavimo įplaukų repatrijavimas priskirtinas I priedo B sąrašui.

10 — Žr. M. Sarmet straipsnį „Libre circulation des capitaux"// J. Mégret „Le droit de la Communauté économique européenne", 1971, p. 204 (taip pat minėtas Komisijos).

11 — „Acquisition par des non-résidents de titres nationaux négociés en bourse", „Erwerb inländischer, an Börsen gehandelter Wertpapiere durch Devisenausländer", „acquisto da parte di non residenti di titoli nazionali trattati in borsa", „Verwerving door niet-ingezetenen van ter beurze verhandelde binnenlandse effecten".

45. Vis dėlto originalioje direktyvos redakcijoje (aktualioje šiai bylai) nėra užuominų, kad trumpalaikis ar ilgalaikis vertybinių popierių pobūdis buvo svarbus obligacijų priskyrimo B sąrašui kriterijus. Tokio kriterijaus nebuvo iki 1986 m., kai „obligacijų" apibrėžimą paaiškinimuose pakeitė apibrėžimas, nurodantis, kad obligacijų išpirkimo terminas yra dveji metai arba daugiau nuo išleidimo [12].

46. D sąrašas apima „trumpalaikes investicijas į iždo vekselius ir kitus vertybinius popierius, kuriais paprastai prekiaujama pinigų rinkoje" [13]. Prie šios kategorijos nurodytą nomenklatūros VI poziciją sudaro tik nacionaline arba užsienio valiuta išreikštos „trumpalaikės nerezidentų investicijos šalies vidaus pinigų rinkoje" ir „trumpalaikės rezidentų investicijos užsienio pinigų rinkoje", kartu su jų pardavimo įplaukų repatrijavimu abiem atvejais. Taigi esminis įtraukimo į VI D poziciją kriterijus yra i) trumpalaikis tam tikrų vertybinių popierių pobūdis [14], ii) aplinkybė, kad jais prekiaujama pinigų rinkoje, ir iii) aplinkybė, kad į juos investuota pinigų rinkoje.

47. Graikijos bankas remiasi pinigų rinkos apibrėžimu iš Europos centrinio banko 2002 m. metinio pranešimo, o *Artesia* nurodo apibrėžimą, pateiktą „Longman's Dictionary of Business English". Europos centrinis bankas nurodo, kad pinigų rinka – tai „rinka, kurioje pritraukiamas, investuojamas ir parduodamas trumpalaikis kapitalas, naudojantis instrumentais, kurių pradinis išpirkimo terminas paprastai yra iki vienerių metų". „Longman" žodynas pateikia tokį apibrėžimą: „Tai tarptautinis investuotojų, telefonu sudarančių sandorius iš esmės tik dėl vyriausybių, bankų ir didžiausio kreditingumo bendrovių išleistų instrumentų, kurių išpirkimo terminas trumpesnis nei 12 mėnesių, tinklas". Kadangi minėta klasifikacija patvirtinta 1960 metais, o aplinkybės atsirado 1982 metais, manau, kad jeigu reikalingas apibrėžimas, naudingiau būtų remtis ankstesniais šaltiniais.

48. „Encyclopædia Britannica" 1973 m. leidime pinigų rinka aprašoma kaip „institucijų arba susitarimų, skirtų vykdyti operacijas, kurios gali būti pavadintos „didmeniniais" sandoriais dėl kapitalo ir trumpalaikio kredito, visuma, kurios tikslas padidinti finansinių paslaugų mažmenininkų (komercinių bankų, taupymo institucijų, investicinių įstaigų, skolinimo institucijų ir netgi vyriausybių) galimybes atlikti savo užduotis" [15].

12 — 1986 m. lapkričio 17 d. Tarybos direktyva 86/566/EEB (OL L 32, p. 22), kuri turėjo būti įgyvendinta iki 1987 m. vasario 28 dienos.

13 — Nors iš teksto anglų kalba neaišku, remiantis tekstais olandų, prancūzų ir italų kalbomis, neabejotina, kad šis skyrius apima „trumpalaikes investicijas" į visus išvardytus vertybinius popierius.

14 — M. Sarmet teigia, kad D sąrašas „comprend essentiellement des capitaux à court terme très mobiles („hot money")": op. cit., p. 207.

15 — 15 t., p. 710. Pinigų rinkos aprašą sudaro buvusio Niujorko *Federal Reserve Bank* viceprezidento Robert Vincent Roosa ir buvusio *De Nederlandsche Bank Royal Commissioner* Christiaan Glasz straipsniai.

49. „Encyclopædia" aiškinama, kad pinigų rinkos turtas „gali apimti ir didžiausio likvidumo turtą (indėliai centriniame banke), ir bankų indėlius bei įvairių formų trumpalaikius vertybinius popierius, būtent iždo vekselius, maklerių vekselius, bankų akceptus ir komercinius vekselius, taip pat ilgesnio išpirkimo termino vyriausybės vertybinius popierius ir kitas kredito instrumentų, suteikiančių teisę į išankstinį išpirkimą arba perpardavimą centriniame banke, rūšis. <...> Kol pinigų rinka besinaudojančios institucijos tam tikrą kredito instrumento rūšį laiko gana artimu (pinigų) pakaitu (t. y. laiko jį „likvidžiu") ir kol centrinis bankas sutinka su šiuo požiūriu arba jį patvirtina, instrumentas praktiškai yra pinigų rinkos turtas".

50. Šis apibrėžimas atitinka D sąraše pateikiamą požiūrį tuo, kad iš esmės pinigų rinkos turtas klasifikuojamas remiantis aplinkybe, kad juo faktiškai prekiaujama pinigų rinkoje.

51. Pinigų rinkos skiriasi nuo antrinių kapitalo rinkų, kaip antai vertybinių popierių biržos, daugeliu aspektų. Pinigų rinkoms nėra taikomos tokios pačios taisyklės dėl kainų skaidrumo ir investuotojų apsaugos kaip vertybinių popierių biržoms. Jos nėra fiziškai susietos su tam tikra vieta. Jas sudaro didelio likvidumo turto sandoriai, kuriuos iš esmės vykdo didieji bankai ir kiti instituciniai investuotojai ir kurie sudaromi telefonu. Toks turtas, kokie yra iždo vekseliai, komerciniai vekseliai ir indėlių sertifikatai, paprastai turi išpirkimo terminą nuo kelių valandų iki kelių mėnesių. Patvirtindamas D sąrašą Bendrijos teisės aktų leidėjas akivaizdžiai norėjo leisti valstybėms narėms riboti spekuliacinius kapitalo judėjimus („hot money"), pavyzdžiui, staigų didelės vertės kapitalo eksportą, kuris per tam tikrą laikotarpį galėtų sudaryti rimtą pavojų pinigų politikai ir valiutos kursams. Galima pažymėti, kad tiek Graikijos bankas, tiek Graikijos vyriausybė, tiek Komisija pripažįsta, jog toks ir buvo tikslas.

52. Be to, iš nomenklatūros VI pozicijos („trumpalaikės nerezidentų investicijos šalies vidaus pinigų rinkoje" ir „trumpalaikės rezidentų investicijos užsienio pinigų rinkoje") aišku, jog investicija gali būti priskirta D sąrašui, tik jei ji faktiškai atlikta pinigų rinkoje. Tai skiriasi nuo klasifikavimo pagal B sąrašą, kuris apima vertybinių popierių, kuriais paprastai prekiaujama vertybinių popierių biržoje, įsigijimą nebūtinai vertybinių popierių biržoje.

53. Atsakymą į klausimą, ką reiškia trumpalaikiai vertybiniai popieriai, mano nuomone, lemia vertybiniai popieriai, kuriais faktiškai paprastai prekiaujama pinigų rinkose. Dėl savo pobūdžio tokios rinkos priklauso nuo trumpalaikių finansų. Pavyzdžiui, bylai reikšmingu laikotarpiu Jungtinėje Karalystėje pinigų rinka iš esmės priklausė nuo iždo

vekselių, išleidžiamų kiekvieną savaitę paprastai 91 dienos laikotarpiui, ir komercinių vekselių, kurie paprastai turėjo trijų mėnesių išpirkimo terminą [16]. Aktyvios antrinės rinkos daugeliui pinigų rinkos instrumentų reiškia, kad jie gali būti parduodami iki išpirkimo termino pabaigos, jeigu turėtojas nori juos parduoti anksčiau.

54. Tikriausiai todėl nei nomenklatūroje, nei paaiškinimuose neapibrėžta, ką reiškia terminas „trumpalaikis". *Artesia* ir Komisija pagal analogiją remiasi nomenklatūros VII ir VIII pozicijomis, kuriose „trumpalaikis" yra apibrėžtas kaip „trumpesnis negu vienerių metų", „vidutinės trukmės" – „nuo vienerių iki penkerių metų" ir „ilgalaikis" – „penkerių metų ir ilgesnis". Vis dėlto šie apibrėžimai skirti klasifikuoti paskolas ir kreditus, kurie iš esmės skiriasi nuo pinigų rinkos instrumentų. Dėl šios priežasties nemanau, kad jie yra tinkami.

55. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad minėtos *EVTA* obligacijos yra „šalies vidaus vertybiniai popieriai" B sąrašo prasme.

56. Pirma, pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo apibūdinimą jos atitinka sąlygą, kad jomis „prekiaujama vertybinių popierių biržoje" direktyvos prasme [17]. Be to, Graikijos bankas ir Graikijos vyriausybė pripažįsta, kad jomis buvo taip prekiaujama, nors, kaip minėta anksčiau, remdamosi tariama aplinkybe (kurios nemini prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kurią neigia *Artesia*), kad jomis taip pat buvo prekiaujama pinigų rinkoje, šios šalys prieina prie kitokios išvados. Todėl *prima facie* obligacijos priskirtinos B sąrašui.

57. Antra, nei prašyme priimti prejudicinį sprendimą, nei Teisingumo Teismui pateiktose pastabose užuominų, kad obligacijos buvo įsigytos pinigų rinkoje, nėra. Atvirkščiai, prašyme priimti prejudicinį sprendimą užsimenama, kad jos buvo nupirktos iš *ETVA*. Kaip minėta [18], aišku, jog investicija turi būti faktiškai atlikta pinigų rinkoje, kad būtų priskirta D sąrašui.

58. Galiausiai norėčiau pažymėti, kad netgi jeigu obligacijomis būtų prekiauta tiek vertybinių popierių biržoje, tiek pinigų rinkoje (situacija, kuri, Graikijos banko ir Graikijos vyriausybės tvirtinimu, yra įmanoma, nors neįprasta), vis tiek laikyčiausi nuomonės, kad obligacijų įsigijimas yra priskirtinas B sąrašui ir IV A pozicijai. Reikėtų priminti, kad vienintele direktyvos konstatuojamąja dalimi

16 — Peter Donaldson „Guide to the British Economy", 4 leidimas, 1976, p. 45.

17 — Tai patvirtina Teisingumo Teismui pateiktos obligacijų išleidimo sąlygos: 10 punkte nustatyta, kad obligacijos gali būti išleistos į apyvartą Atėnų vertybinių popierių biržoje.

18 — Žr. 52 punktą.

nustatyta, jog siekiant Sutartimi nustatytų tikslų „būtina didžiausia įmanoma kapitalo judėjimo tarp valstybių narių laisvė ir todėl būtina kuo plačiau ir kuo greičiau liberalizuoti kapitalo judėjimus". Atsižvelgdamas į šį svarbiausią tikslą manau, kad bet kokia dviprasmybė direktyvoje turi būti aiškinama liberalizavimo skatinimo naudai.

Papildomi klausimai

59. Lieka du papildomi klausimai, kylantys iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą: i) ar ankstesnei analizei turi reikšmės aplinkybė, kad obligacijas išleidęs bankas priklausė valstybei, ir ii) ar konvertuojamosios *Artesia* sąskaitos drachmomis likutis nacionaline valiuta, konvertuojama į užsienio valiutą, buvo einamosios arba indėlio sąskaitos likutis kredito institucijoje D sąrašo ir IX pozicijos prasme.

60. Dėl pirmojo klausimo pritariu Komisijai, kad aplinkybė, jog obligacijas išleidęs bankas priklausė valstybei, neturi reikšmės: I priedo B sąraše nurodoma nomenklatūros IV A pozicija, kurios tikslais „obligacijos" paaiškinimuose apibrėžiamos kaip „viešųjų ar privačių institucijų išleistos obligacijos".

61. Antras klausimas sudaro antrojo prejudicinio klausimo esmę.

62. *Artesia* ir Komisija teigia, kad klausimas yra netikslus. Komisija papildomai tvirtina, kad juo siekiama ne Bendrijos teisės taisyklės išaiškinimo, o Bendrijos teisės taisyklės pritaikymo konkrečioms aplinkybėms, ir todėl šis klausimas negali būti prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal EB sutarties 234 straipsnį dalykas.

63. Graikijos bankas ir Graikijos vyriausybė teigia, kad kadangi D sąrašas ir IX pozicija apima sąskaitas ir likučius tiek nacionaline, tiek užsienio valiuta, jie taip pat turi apimti sąskaitas ir likučius konvertuojamąja nacionaline valiuta. Be to, Graikijos vyriausybė tvirtina, kad kadangi IV pozicija (trumpalaikės investicijos) yra specialesnė ir tikslesnė, aptariami kapitalo judėjimai priskirtini šiai kategorijai.

64. Pritariu, kad antras klausimas yra iš dalies netikslus. Vis dėlto šalys sutaria, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytas kapitalo judėjimas yra *Artesia* lėšų, esančių jos konvertuojamojoje sąskaitoje drachmomis, naudojimas *ETVA* obligacijoms pirkti. Mano nuomone, nors šis sandoris neabejotinai apėmė naudojimąsi lėšomis, esančiomis indėlio sąskaitoje kredito institucijoje D sąrašo IX pozicijos prasme, dėl anksčiau minėtų priežasčių jis taip pat neabejotinai buvo šalies vidaus vertybinių popierių, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje, įsigijimas. Jeigu sandoris būtų

laikomas iš esmės priskirtinu D sąrašui ir todėl jo atžvilgiu nebūtų taikomas reikalavimas liberalizuoti, iškiltų grėsmė sudaryti rimtą pavojų B sąrašui priskirtinų kapitalo judėjimų (ir analogiškai priskirtinų A ir C sąrašams) liberalizavimui. Nerezidentų vykdomas šalies vidaus vertybinių popierių įsigijimas (B sąrašas, IV A pozicija) ir rezidentų vykdomas užsienio vertybinių popierių įsigijimas (B sąrašas, IV B pozicija), matyt, dažnai finansuojamas naudojant einamųjų arba indėlių sąskaitų nacionaline arba užsienio valiuta kredito institucijose likučius (D sąrašas, IX pozicija). Jeigu valstybėms narėms būtų leista riboti pastaruosius sandorius, būtų rimtai trukdoma atlikti pirmuosius, o tai prieštarautų svarbiausiam direktyvos tikslui.

Išvada

65. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus manau, kad į *Arios Pagos Athinon* pateiktus klausimus reikia atsakyti taip:

1. 1982 m. Graikijos banko, nesvarbu, ar šis bankas priklauso valstybei, išleistos obligacijos, kurių išpirkimo terminas buvo vieneri metai nuo išleidimo ir kuriomis buvo prekiaujama bei kurios buvo kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, yra „vertybiniai popieriai, kuriais prekiaujama vertybinių popierių biržoje," Pirmosios direktyvos dėl Sutarties 67 straipsnio įgyvendinimo I priedo B sąrašo ir II priedo nomenklatūros IV A pozicijos prasme. Todėl Belgijos bendrovės vykdytam tokių vertybinių popierių įsigijimui ir jų pardavimo įplaukų repatrijavimui turėjo būti taikomas šios direktyvos 2 straipsnis.

2. Kadangi šis įsigijimas buvo finansuojamas iš Belgijos bendrovės sąskaitos Graikijos banke Graikijos valiuta, konvertuojama į užsienio valiutą, naudojimasis šios sąskaitos likučiu obligacijoms įsigyti nepriskirtinas direktyvos I priedo D sąrašui ir II priedo nomenklatūros IX pozicijai.